BEGRIJPEND LEZEN EEN NIEUWE SUCCESVOLLE AANPAK

De overstap naar het voortgezet onderwijs is voor bijna alle leerlingen spannend. Zijn ze voldoende voorbereid op wat er van ze verwacht wordt op de nieuwe school? Daar gaan de docenten er vaak vanuit dat de leerlingen de schoolboeken zelfstandig kunnen begrijpen. In de klas en bij het huiswerk. Maar daarvoor moeten ze wel voldoende leesvaardig zijn. Begrijpend lezen is daarom cruciaal voor hun schoolsucces.

'Begrijpend lezen' is een typische term van de basisschool, ter onderscheiding van het 'technisch lezen'. Als het technisch lezen nog niet vlot loopt, wil dat niet zeggen dat leerlingen niet in staat zouden zijn om teksten te begrijpen. Technisch kunnen lezen is belangrijk, maar als er op school steeds veel nadruk wordt gelegd op verklanking, op vlot lezen wat er staat, gaan leerlingen zich daarop toeleggen in plaats van op het begrip van de tekst. Goed technisch kunnen lezen is niet voldoende om te komen tot begrip van een tekst. Steeds meer scholen gaan dus, terecht, aandacht besteden aan begrijpend lezen. Maar het is vaak wel zoeken naar een didactische aanpak die werkt. Want een 'methode' voor begrijpend lezen in de vorm van een lesboek werkt vaak niet.

Het belang van boeiende teksten
Leerlingen vinden lessen in begrijpend lezen saai, en het oefenen met teksten-met-vragen ronduit vervelend. Ook lessen in leesstrategieën vinden ze vaak niet leuk. Dat komt door de schoolse aanpak die in veel lessen begrijpend lezen centraal staat. De aandacht is daarbij te vaak gericht op het leren van een strategie en niet op de inhoud. Deze aanpak schiet zijn doel voorbij. Een effectieve manier om te werken aan begrijpend lezen begint met goede en geschikte teksten. En dat zijn teksten die inhoudelijk interessant zijn. Leerlingen worden enthousiast bij teksten over onderwerpen die boeien, waar ze meer van willen weten. Die teksten moeten niet te moeilijk zijn, maar zeker ook niet te makkelijk.

Een nieuwe aanpak
De nieuwste generatie leermiddelen voor begrijpend lezen is heel anders van opzet dan het klassieke lesboek. Dat komt ook door digitale mogelijkheden, zoals een tekstenbank waarin teksten zijn geordend naar niveau en interesse van de leerling. Een moderne aanpak van begrijpend lezen maakt gebruik van verschillende informatiebronnen (boeken, verhalen, informatieve teksten, betogende en instructieve teksten, maar ook teksten van internet en filmpjes). Ook laat een moderne aanpak leerlingen heel gevarieerd werken vanuit hun eigen nieuwsgierigheid. De teksten staan in deze aanpak veel meer centraal, en de inhoud staat voorop. Natuurlijk wordt er ook geoefend. Maar de oefeningen zijn voor de

leerlingen veel zinvoller, omdat het gaat over de inhoud, en ze er ook nog iets mee gaan doen. Bijvoorbeeld een

> "Een effectieve manier om te werken aan begrijpend lezen begint met goede en geschikte teksten."

poster maken of een brief schrijven, waarbij je de informatie uit de tekst nodig hebt. Deze manier van werken rond teksten en begrijpend lezen wordt al langer gedaan op scholen die 'ontwikkelingsgericht onderwijs' geven.

Onderzoek
Het blijkt dat die ontwikkelingsgerichte aanpak succesvol is. Leerlingen vinden de manier van werken niet alleen leuk en motiverend, maar blijken ook goed vooruit te gaan in hun leesvaardigheid. Wij hebben in een klein onderzoek de scores op de (nieuwste) toetsen voor woordenschat en begrijpend lezen van leerlingen in de groepen 6, 7 en 8 op ontwikkelingsgerichte scholen vergeleken met die van reguliere basisscholen. Hieruit bleek dat leerlingen van de ontwikkelingsgerichte scholen op

> "Je gaat bijvoorbeeld een poster maken of een brief schrijven, waarbij je de informatie uit de tekst nodig hebt."

beide toetsen beter scoren dan leerlingen van reguliere basisscholen. In groep 6 waren de verschillen minimaal. In groep 7 werden de verschillen iets groter. In groep 8 scoorden de leerlingen van de ontwikkelingsgerichte scholen significant beter op beide toetsen. In groep 8 haalden de leerlingen die gewerkt hadden volgens de nieuwe werkwijze het niveau van begrijpend lezen dat nodig is voor het voortgezet onderwijs. We weten dat, omdat deze toetsen het begrijpend leesniveau weergeven in termen van de nieuwe referentieniveaus die de overheid heeft vastgesteld.

Referentieniveaus begrijpend lezen
De officiële referentieniveaus voor taal en rekenen worden nu verwerkt in methodes en in volgtoetsen. De nieuwe eindtoets voor het basisonderwijs geeft als toetsuitslag ook het behaalde referentieniveau van een leerling. Doordat die niveaus eenduidig zijn beschreven, weet het voortgezet onderwijs voortaan beter wat een leerling kan. Het niveau 1F is voor zo'n 75% van de leerlingen die het basisonderwijs verlaten het gewenste niveau. Leerlingen die naar havo/vwo gaan, moeten 2F halen of op weg zijn naar 2F.

Beter voorbereid naar het voortgezet onderwijs
Voor basisscholen is het belangrijk om ruim voor die overstap naar het voortgezet onderwijs in beeld te brengen welke leerlingen wel en welke leerlingen nog niet voldoen aan 1F. En ook welke leerlingen al verder zijn. Voor sommige leerlingen zal extra inspanning nodig zijn om dat niveau te halen. Als scholen zwak lezende leerlingen vroegtijdig kunnen signaleren en ze gericht ondersteunen, zijn deze leerlingen straks beter voorbereid op de leestaken die in het voortgezet onderwijs worden gesteld. Met de nieuwe methodieken rond begrijpend lezen kan er veel gewonnen worden.

Hilde Hacquebord

Over Hilde Hacquebord

Hilde Hacquebord presenteerde haar verhaal over begrijpend lezen op de studiedag van Marenland. Hilde is Universitair Hoofddocent Toegepaste Taalwetenschap aan de Rijksuniversiteit Groningen en geeft daarnaast leiding aan het team van Diataal. Diataal is een toetsvolgsysteem voor taal en rekenen. De basis van Diataal legde zij tijdens haar promotieonderzoek naar tekstbegripontwikkeling van Nederlandse en anderstalige leerlingen in het voortgezet onderwijs.